

Requiescant Requiescant h. Requiescant.

ՌԵՐԷԹ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1842

1) Քանդու հեղինակը կրգրէ (Մեկ. ու ծան. Նշատ
եր. 384) «ՊԺԲաղդու թեամբ շատ քիչ ծանոթութիւն ու
«նկեր հայոց գոականութեանը միայրով: Բայց հաւանա-

ՊԱՐԱԿԱՆՈՒՄ

Տրապիզոնէն գրված նամակ մը 5 նոյեմբերի, կը ծանուցանէ թէ Պարսից վէճը (սամանեանց հետ բոլորովին լրմնացեր է : Բայց չենք գիտեր, կըսէ, թէ ի՞նչ կերպով : այսքան իմացանք որ Ռուսիոյ և Մանգոլիոյ միջնորդութեամբը, դադարեցաւ աս վէճը : վասն զի այս տէրութեանց երկու դորձակալները որ Ղազարեան էին, դէպի սահմանադրութիւնները գացեր են, որ (սամանեանց և Պարսից ջորքերը ետ դարձունեն : Վերջապէս հաշտութիւն կըրէ է : Թէ պէտէ ի՞նչ կերպով ըլլալը դեռ չենք գիտեր :

ԶԻՆՍԻՆ

Աղէքսանդրիայէն կը գրեն :
« Զինաստանէն շոգեմատով մը Սուէզ հասեր է :
Ս. Էնրի փողինճէի օգնականներէն մէկը, որու յանձնարած է չինացոյ հետ եղած դաշնադրութիւնը որ տանի 1. Վեհապառութիւն Վիկտորիա Թազուհին ներկայացրէ : Ինչու որ չինացոյ կայսրը չէ ուզէր ստորագրել ինչպէս որ Մանգոլիոյ Թազուհին հաւանութիւնը չընդունէր :
« Երբեք նաեւ, թէ Զինի կայսրը յայտնապէս դէմ կեցեր է ու հաւանութիւն չի տար գլխաւոր պայմաններէն մէկուն, որն որ կը կարծուի թէ Էնրի Բոնկ կողմին անգղիացոյ յանձնարարութեամբ համար ըլլայ : Երբ որ Պոմպայի օրագիրները առնելու ըլլանք առաջիկայ շոգեմատով, կիմանանք ստոյգը : Թէ ի՞նչ պատճառով չինացոյ կայսրը ընդգիծութիւն կընէ, ու հաշտութիւնը դեռ լրմնացած չէ, ինչպէս որ կը յուսայինք : Եւ բանին վրայօք անշուշտ աղէկ բնութիւն մը պիտի ընէ : Մանգոլիոյ կառավարութիւնը : Ուստի այս գործը երկու երկրին այսինքն Մանգոլիոյ ու Զինի, մէկմէկէ շատ հեռու ըլլալուն համար, չորս ամիսի չափ պիտի քրքէ : ու այսքան ատենի մէջ գուցէ ուրիշ դժուարութիւններ ալ պատահին » :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳՂԻՆ

Սեծ Բրիտանիայի լուրերը կը հաստատեն թէ

Եւ թագաւորը փափագելով իմանալ հայոց ազգին զանազան դիպածները, իր քովը կանչեց ան ժամանակի ամենէն գիտնական անձը, Սար Լեաս Կատինսն, ու
« Կան է, թէ անոնց վանքերուն մէջ շատ անծանօթ պատահածներ ձեռագիրներ գտնուին, ու կարող ըլլան աղէկ « քաջատրութիւն մը տալու հին Միջին պատմութեան » :
1829 ին խալիբէն գիրք մը հրատարակեցաւ « Պատկեր ուսումնական պատմութեան Հայաստանի » անունով, ուսկից կը գիտցուի հայոց գրականութեան վերաբերեալ ամեն բանը, հեղինակները, ու անոնց գործերը, որքան գիրք կան նէ թէ եղածները և թէ կորսուածները, ինչու որ բոլորն ալ նշանակած են : Ու հայերէն պատական ձեռագիրներն ալ հիմակ անյայտ չեն : Միւրթարեան հայոց միաբանութիւնը Ս. Վաղարու, Վ. Ենեաթիկի մէջ, ինչպէս 1827էն հրատարակեց ան գրքերէն, ու ամեն տարի կը հրատարակէ պիտո օգտակար եղածները : Օտար մանք է թէ « Հանրապետութիւն » գրողները բնաւ տեղեկութիւն չունին այսինքն գիտնական ծանօթութիւններու : Հարմար կերպով ինչի հոս տեղա ուրիշ հարեանցի ծա-

տաւ ջիկայ դեկտեմբեր ամսու մէջ Բաղրամշէնի ժողովը պիտի սկսուի, տէրութեան կարեւոր գործերուն վերայով խորհելու համար : Եւ յա ժողովը՝ հասարակօրէն փետրուար ամսու մէջ կըսկսուի : Բայց այս անգամ արտորայնօրէն պատճառը բազմաթիւ արհեստաւորներուն խղճալի վիճակն է : որու համար կըսեն թէ անշուշտ Ս. Ռուսիոյ վրէժ օգտակար առաջարկութիւն մը պիտի ընէ ժողովականներուն :

Սօս օրերս սաստիկ հրդեհ մը պատահեցաւ Ս. Էնրիէսը բազարը՝ բամապակեղէնի գործատան մը մէջ : Թէպէտ ըսին որ քսանը հինգ հոգի կորսուեցան աս կրակին մէջ, բայց ստոյգ ըլլալը չէ : Ինչու որ աւերակներուն մէջէն միայն ութ հոգիի մարմին գտան :

Եւ դիպածին տրւած վնասները 10,000 լիւրէ մթնոլորէն է վելի է :

ԳԼԳՂԻՆ

Փարիզ, 28 Դեկտեմբեր :

Դեռ լրմնացած չէ Պէլճիգայի հետ առեւտրական միաբանութեան համար եղած վէճը : բոլոր Գաղղիա երկու կողմ բաժնուած են : հարաւային բնակիչները աս միաբանութիւնը կուզեն : բայց հիւսիսային կողմի բնակիչները բոլորովին հակառակ են աս բանին :

Ս. Ռոզշլու ու գլխաւոր հրէաները փարիզու մօտեքս Ժանրազին անդամներով զարդարված ոսկի տուփ մը ընծայ իրկեցին Գամակուի աւըստրիական հիւպատոսին : Ս. Ռոզշլու յատուկ նամակ մըն ալ խրկեց անոր աս ընծային հետ, շնորհակալ ըլլալով որ Գամակուի հրէաները պաշտպանեց, երբ որ երկու տարի առաջ ամբաստանեցան անոնք թէ հայր Ռոփմաս անունով լատին քահանան մեղացուցած են :

ՌՈՒՍԻԱՆ

Սիվասոյի քաղաքին ամրութեան համար ձեռք

պատուիրեց անոր որ մեծ փութով հոգ տանի հաւաքելու ճշմարիտ տեղեկութիւններ, հայոց պատմութիւնը շարադրելու : Եւ նպատակով Վիեննէ խրկեց զան նամակ-նօթութիւն մը տալ նոյն Վանդու հեղինակին քանի մը խօսքերուն վրայօք : Ս. Էնրի Բոնկն ու ծանօթութեանց մէջ գլ. 2. երես, 3. մեր ուրիշ տեղ նշանակած վրիպակը գրելէն ետքը, « Թէ Լաբոպայի մէջ հայոց լեզուն » Ս. Էնրի Բոնկի Ս. Վաղարու կրօնաւորներուն գործերէն ծանցուած է » աս ալ կըսէ, « Ս. Վաղարու վրայ կը դարձան քահանայի մը գիտնականներ, ու կը յուսացի թէ անոնց գրաւոր « կանութեան մէջ հին ժամանակի պատական շատ յիշատակարաններու թարգմանութիւնը կը գտնուի » : Եւ որ դէմ պատասխան կուտամ Ս. Վանդուին, թէ երկու գիտուն հայ կրօնաւորներ Ս. Վաղարու վանքէն, 2. Լաբոնով Ս. Էնրի Բոնկն ու 2. Լաբայի Մանգոլիոյ, հինգ տարիի չափ ժուռ եկան Ս. Վաղարու մէջ, 1829 էն ինչպէս 1834, իրենց միաբանութիւն խրկելով, վրաց լեզուով ձեռագիր մը գտնուեց համար, որ ան ազգին պատմութեան վրան ըլլայ, ուսկից հայոց պատմութիւնն ալ լուսաւորութիւն

զարկած աշխատութիւննին մեծ ժողովեամբ կը շարունակուի : Վղէքսանդր ու Վանդանդէն բերդերը որոնք նաւահանգստին մօտեքս հրամայելու կարգած են, 320 թնդանօթով, բոլորովին լրմնացան :

Նոյնպէս է գրի թէ Վիքթուր կը շարունակէ բերդը որ իրեք կարգ մարտից ունի մէկմէկու վրայ, ուրոնք 260 թնդանօթ կառնեն (որոնց 50 հատը արդէն տեղն են) ու նաւահանգստը ու նաւարանին աւազանները կը պաշտպանեն : Եւ որոնք նոյն աւազաններն են ուր որ պատերազմի նաւերը կը նորոգուին, ուրոնք մէջ տասերկու տարի կայ, անանկ տարօրինակ գործերու ձեռք զարկին, որ մինչև չի տեսնուի մարդ չի կրնար երևակայել : ու կը զարմանայ յաւատեութեան վրայ որով կը շարունակեն դժուարութիւններուն յաղթելով, որ դէմ կը կենան, անոնց համար բաւական ջուր հոգալու : Եւ ջուրը ներս վաղցընելու համար պէտք եղաւ ջրանցք մը փորել 18 վերջը երկայնութեամբ, ու ուրիշ շատ ջրմուղներ շինել :

Կայսրը ամսուս 5 ին Վաղարուի հասաւ, իր տէրութեան զանազան գաւառներու մէջ ճամբորդութիւն ընելէն ետքը :

Փլոցքի կառավարութեան մէջ սաստիկ հրդեհ մը պատահելով աւեր դարձուց Վեքսնով քաղաքին կէսը :

ՊՈԼՈՆԻԱ

Լեօթէն Լեմիցիցի, որ 1834 ին Սիպրիա քաղաք վեցաւ, ապստամբներուն գնդին հաղորդ ըլլալուն համար, որ ան ժամանակը երկիրը կը վերցնէին, հիմայ Ս. Վեհ. Ինքնակալէն հրաման առաւ հայրենիքը դառնալու : բայց արքունիքը գրաւած ինչքերը ետ չի պիտի տրուին իրեն : Եւ շնորհք իրեն տրուեցաւ կառավարութեան խնդրանքը ու ի պատիւ իր հօրը Վաղարու Լեմիցիցի, որ Փլոցքի կառավարութեան մէջ ստացուածքի տէր է :

ՇՎԵՏ

Ռուսաց տէրութիւնը իմացուց Եւ վետի կառավարութեան թէ ասկէց ետքը Եւ վետի ու Նորվեկիայի նաւերն ալ Ռուսաց նաւահանգիստներուն

ներով իր Լաշակ եղբորը քով, որ հոս կը թաղաւորէր, որպէս զի հրաման տայ Սար Լեասին որ ան քաղաք ան-

մը առնէ, վրաց հետ հաղորդակցութիւն ընելուն վրայօք : Եւ որոնք հինգ տարի ան կողմը ճամբորդութիւն ընելով՝ բնաւ չի կրցան գտնալ գրքատան մը մէջ վրացերէն ձեռագիր մը : միայն ան ազգին գիտուն մարդիկ-ներէն իմացան որ մինակ ձեռագիր մը կայ եղբ. Սարտանի պատմութիւն, ան ալ մէկ վրացի իշխանուհիի մը քով ըլլալով՝ անատենը ուսը աս իշխանուհին Վիգրպուրկ պատանդ տարած են եղբ. ուստի չի կրցան հարը գտնալ անկէց օրինակ մը ստանալու : վասն զի սաստիկ զգուշութեամբ կը պահէր իշխանուհին յիշեալ ձեռագիրը : Եւ հա բոլոր « պատական յիշատակարանները վրաց գրականութեան », ուսկից Վանդու կը յայտայ օգտակար ծանօթութիւններ գտնուելու հետ թեան համար : Ս. Վաղարու Սիվասի կրօնաւորներուն քով շատ տարի-ներէն ի վեր է հայերէն ձեռագիր մը կայ, որու թարգմանութիւնը շատ հին չէ, բայց խիստ կարեւոր պատմութիւն մըն է վրաց վրայով :

մէջ աղագային նաւերուն պէս նոյն իրաւունքները պիտի ունենան : Լիմալուհիմայ առուտուրի նոր քաղաք մը կը շինուի Լիմալուհիմայի հիւսիսային կողմը . անունը Լիմալուհիմայի պիտի դրուի : Ուրիշ զորք կը նայ առուտուր ընել հոն առանց պարտաւոր ըլլալու ուրիշ քաղաքներուն կանոնները պահելու :

Պէրլինէն գրում նամակները կը հաստատեն թէ Ռուսաց տէրութիւնը որոշել է որ ալ ասկէց ետեւ չի պատերազմի Լիմալու լեռան բնակիչներուն հետ . ու այն կողմերը խրկուած զինուորական զուեղերուն մեծ մասն ալ ետ պիտի կանչուին : Միայն թէ քաղաքներուն մէջ շատ զօրք պիտի թողուն Ռուսաց երկիրները ապահով պահելու համար չէրքէզներու արշաւանքէն :

Գերմանացի գիտնականի մը կարծեացը նայելով, որ քանի մը տարի առաջ ճամբորդութիւն ըրած է Լիմալու լեռը, թէ ուր շարունակ դար մը (հարուր տարի) պատերազմելու ըլլան ուրք, չեն կրնար աս լեռնային երկիրներուն տիրելու :

ՏԱՆԻՄԱՐԻՆ

Լիմալու լեռնային լեռնային նաւապետին՝ Լոր Բէկիայի եկամուտներու պաշտօնատարին տրւած յայտարարութիւնէ յայտնի է որ, աս նաւին խոր տակաւ ժամանակը, 33 պաշտօնաւոր զինուոր կայ եղեր մէջը, 830 նաւաստի, 24 կնիկ ու 9 տղայ . բոլորը 896 անձինք : Կառավար՝ 19 ուրիշ պաշտօնաւոր զինուորներ, 472 նաւաստի 6 կնիկ ու մէկ տղայ ազատեր են . ամենը 493 անձինք . ու խորդ զընդները 404 հոգի են :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օ. Միւռնիս, 20 նոյեմբեր :

Տեղւոյս գերապատիւ Բաշնորդ Մատթէոս Սրբազան Բրեւիտիկոսը, իր վիճակներուն առաքելական այցելութիւնը լրացուցած ըլլալով՝ երկուշաբթի իրիկուն ողջամբ Իզմիր դարձաւ : Վաղաքիս հայազգի բնակիչները մեծ ուրախու-

թեամբ լեցուցան իրենց սիրալիր հոգեւոր հայրը տեսնալով՝ որուն բարեյորդը և ազգու խրատներուն ոգւով չափ կրփափազին :

Յօժարութեամբ կը ծանուցանենք նաեւ բարեսէր հասարակութեան, թէ Սրբազան Բաշնորդ հայրենիս բոլոր իր վիճակներուն մէջ գտնուած եկեղեցիներուն և մանաւանդ դպրատանց մէջ՝ շատ ազգի բարեկարգութիւններ ըրած է հայրական հոգովութեամբ : Ուստի կը յուսանք՝ որ այն կողմերու յարգի վերակացունեն ալ ազգասիրաբար հոգ կը տանին Լորին Սրբազանութեան ըրած բարեկարգութիւնները հաստատ պահել, որ իրենց դպրատուններն ալ օր ըստ օրէ յառաջադէմ ծաղկին :

Օսմանեան շոգենաւը Պօլսէ կոչած, անցած շաբաթ իրիկուն Կոստանդնուպօլիսէն հասաւ հոս, ու երկուշաբթի առտու Դէքսանդրիա գնաց :

— Կիրակի օրը անգղիական պատերազմի շոգենաւը՝ Տէպադասիօն, Լոսթոտանէն եկաւ, ու երեքշաբթի Պօլսէ գնաց :

— Ռուսաց պատերազմական պոլիթ Բալաւտ, անցած շաբթու Թէքէ գնաց :

— Լիւզիական կրկնայարկ նաւը՝ Խափա, երեք շաբթի Ռուսէ գնաց :

Լիւզիական օրագրութիւն մը հետաքրքրական յիշատակութիւն մը կուտայ Լաւրապի գտնազան երկիրներու մէջ եղած մարդիկներուն երկայնակեցութեանը վրայ :

« Լիւզիական վերջին դարուն մէջ, կըսէ, Մեծ Բրիտանիայի մէջ 49 հոգի մեռան գրեթէ առաւելելու կան տարիքը հասնելով՝ 130 էն ինչու 175 տարի . ասանց մէջ չորսը 134 տարի ապրեցան, չորսը 138, երկուքը 146, չորսը 155, մէկը 159, մէկը 169, ու մէկն ալ 179 : Ռուսիայի մէջ հրատարակուած վաւերական ծանօթութիւններէն յայտնի գիտենք թէ ան տէրութեան մէջ 1814 ին եօթը անձինք 125 ու մէկ մարդ մըն ալ 160 տարի ապրեր են . 1835 ին մէկը մեռաւ հոն 138 տարու, ու 1838 ին՝ 1238 անձինք գրեցան արձանագրութեանց մէջ, որոնք մէկ դարէն աւելի ապրեր էին, ու մէջքնէն 125 անձինք 120 տարու էին, 111ը՝ 121 էն ինչու 125 . իրեքը՝

անի գիւնատարներ մէջ փնտրէ գտնայ հին ձեռագիրներու մէջ, որ հոն կրպակէին : Ուրիշ շատ գրքերէն՝ ի զատ գտաւ յունարէն գիրք մը, որու ծակաւոր ասանկ գրած էր՝ « Կա հասարդ՝ մեծին Լիւզիականի հրամանովը թարգմանեցաւ քաղաքացոյ լիւզէն յունարէնի, ու կը պարտաւորէ նախահարերուն հարապատ պատմութիւնը » : 1)

Հաջորդաբար գրեցին հայ պատմաբանները իրենց ժամանակի գիւնածնները, որոնք ամեն մէկ դարու մէջ ծաղկեցան, որոնց համար երկարօրէն պիտի խօսիմ ետքը :

Գրականութիւնը ու գիտութիւնները աւելի ևս ծաղկեցուց Բրտաշէս Բ, Սանատրուկին տղան : Բրիկա Լուրենցիին ըսածին նայելով 2), իր աղբին մէջ մտցուց նաւուղութիւնը, ժամանակագրութիւնը, երկրագործութիւնը, ճարտարապետութիւնը ու ուրիշ արհեստներ :

Լիւզիական վերջին դարուն մէջ, կըսէ, Մեծ Բրիտանիայի մէջ 49 հոգի մեռան գրեթէ առաւելելու կան տարիքը հասնելով՝ 130 էն ինչու 175 տարի . ասանց մէջ չորսը 134 տարի ապրեցան, չորսը 138, երկուքը 146, չորսը 155, մէկը 159, մէկը 169, ու մէկն ալ 179 : Ռուսիայի մէջ հրատարակուած վաւերական ծանօթութիւններէն յայտնի գիտենք թէ ան տէրութեան մէջ 1814 ին եօթը անձինք 125 ու մէկ մարդ մըն ալ 160 տարի ապրեր են . 1835 ին մէկը մեռաւ հոն 138 տարու, ու 1838 ին՝ 1238 անձինք գրեցան արձանագրութեանց մէջ, որոնք մէկ դարէն աւելի ապրեր էին, ու մէջքնէն 125 անձինք 120 տարու էին, 111ը՝ 121 էն ինչու 125 . իրեքը՝

1) Բոլոր աս բաները յայտնապէս սուտ կը հանէ Լուտովիկոս Մէնին վարժապետին համարձակութիւնը՝ որով իր գրքին մէջ . « Վոլորութիւնը ամեն ժամանակներուն » (գիրք 2, երես . 489) կրպակէ մեկ Լուրենցիին վիպակները վրայ, բոլորովին հակառակը աս քաջ պատմաբանին ըսածներուն հաստատելով՝ հայոց գրականութեանը, գիտութեանը ու արհեստներուն համար : Ստիկ ընենք ինչ ըսել կուտայ Լուրենցիին վերջիշեւալ պատմութեան վարժապետը . « Լիւզիական պիտի ըսէ մեզի աս բանին վրայօք Մով-

126 էն ինչու 180 . հինգը՝ 131 էն 140 . չորսը՝ 145 էն 155 . մէկը 160 ու մէկը 165 :

Թէ Կաղղիայի մէջ ասանկ երկարակեաց անձինք քիչ կը գտնուին, սակայն օրինակներն ալ պակաս չեն : Գեղացի մը Ղիօվանի Սաքարտ ա նուն՝ մեռաւ 1719 ին 110 տարեկան . տասը անգամ կարգուած էր . հոգի կնիկը՝ որ 18 տարու էր, 99 տարեան հասակին մէջ առաւ . որ 9 ամիսէն հոգի գեղեցիկ մանչ զաւակ մը բերաւ : Լիւզիական քաղաքին մէջ ծխատէր քահանայ մը Տէպրոշ անուն 113 տարի ապրեցաւ . 91 տարի իր ժողովրդապետութեանը մէջ անցուց : Պօլսէ անուն մէկը՝ Դա զուրիանի գեղապետը՝ 80 տարու էր երբոր երկրորդ ամուսնութենէ՝ ինչպէս նաեւ առաջինէն ալ 16 զաւակ ունեցաւ, 103 տարին հասեր էր, երբոր իր կնիկը երկու տղայ ալ բերաւ երկուորեակ (էքիզ) որոնք 90 տարեկէն աւելի ապրեցան : Պար քաղաքին մէջ երկրագործ մը 115 տարին հասեր էր առանց հիւանդութիւն մը կրելու : Իրեք անգամ կարգուեր էր . երկրորդ կնիկը որ 92 տարու էր առաւ նէ, շատ զաւակներ բերաւ . ու 102 տարեան մէջ՝ երրորդ անգամ կարգուեցաւ :

Սիւրբալ Կահաններուն ընդհանուր ժողովուրդը կ'ըլլար 12,866,000 հոգիէն մինչև 17,063,000 . այսինքն հարուրին 33 էն կ'ըլլի : Եւս 17 միլիոն բը նախաց մէջ 14 ու կ'էսը ինքնիշխան են, երկուք ու կ'էսը գերի :

Մեծ Բրիտանիոյ և օտար երկիրներու համար հաստատուած Լստուածաշնչի ընկերութիւնը Լիւզիականի անցածները ընդհանուր ժողով մը ըրաւ աւետարանական կոչած մատուցին մէջ : Եւս ընկերութեան բոլոր գործքերը քննելով՝ յայտնի եղաւ յիշեալ ժողովին մէջ՝ որ գրավաճառներու ձեռքով Պէլճիգայի մէջ՝ 97,332 Լստուածաշնչու և նոր կտակարան ծախւեր է : Բազմաթիւ տպագրութիւններ եղած են (լատիներէ ու ֆրանսերէ լեզուով) : Կաղղիայի մէջ՝ ինչու հիմայ 1,662,159 օրինակ ծախւեր է նոյն գրքերէն . որոնց 961,500 հատը փարիզի գրքերու մթերանոցէն հաներ են

« Ես Բարսեւո « Բարսեւե » ըսելու տեղ . (տգի- « առեթեմա ասանկ անուն կուտայ Սոփէս Կորենա- « ցի հռչակաւոր պատմաբանին) : Զայեղը՝ կըսէ, առ- « ջի ժամանակները հաստ ու վայրենի էին, առանց « քաղաքավարութեան : Իրենց նախնիներուն պատ- « մութիւնը չէին գիտեր, կամ թէ պատմութեան մէկ « մասը միայն գիտէին, իրենց դրացի ազգերուն պատ- « մութիւններէն սորվելով . . . : Լուրենցիին յի- « շելով աշխատանքները, որն որ պէտք է ի գործ դը- « նել բարբարոսութենէ ազատելու համար հայերը, « կըսէ, թէ հազիւ մէկը կը գտնուէր որ գետնը մշա- « կելու ետէն ըլլար, թէ հոգէ չէնքերը ու նաւական « արհեստը բաւական չէր կամուրջ ու նաւակ մը շինել- « լու . անոնց մեքենական գիտութիւնը՝ ժամանակը բաժ- « նելու համար ամենէն միջոց մը գտած էր . թէ ա- « նոնց աստղաբաշխութիւնը սահմանաւոր էր, միայն « լուսնին յաջորդութիւնները համբելու : Լսանկ խո- « լին տգիտութեան մէջ կը մտնէր Զայաստան երբոր « Պարսից հետ պատերազմներ ըրաւ, ու օգուտ մը չու- « տացաւ : » Միւշէն հոս տեղս կը խօսի Մէնին, որ իր

1) Տէս Սոփէս Կոր . գիրք 2, գլ. 9. ու Պատկեր ուսմանական պատմութեան Զայաստանի երես 2 :
2) Գիրք . Բ . գլուխ 66 :

1833 էն ի վեր . 577,133 օրինակ ծախսած են 85 վիճակներու մէջ :

Ամբողջ թիւը Լատուածաշնչի և աւետարաններու , Լոնտրայի ընկերութեան ջանքովը տարածւած 14,038,984 օրինակ է , 137 լեզուի կամ գուռաւական բարբառներու թարգմանած . որոնց բոլոր ծախքը՝ 82,342,838 Ֆրանքի հասեր է , այս ընկերութիւնը հաստատուելէն ինչպէս հիմայ , որ երսուն տարի է :

Լատիանք բարեխառնութեան Օմիւնիոյ , զիտեալ ի միջօրէի և եղեսու ըստ բաժանման Սօմուրի :

Ի տառերի :		Հարեու :
Ռբաթ	13 Լոյմբեր + 12½	աստիճան 22½
Հարաթ	14 " + 13	" 00 "
Կիրակէ	15 " + 12½	" 21 "
Լրկուշարաթի	16 " + 13½	" 22½ "
Լրեքշարաթի	17 " + 13½	" 22½ "
Չորեքշարաթի	18 " + 13½	" 23 "
Հինգշարաթի	19 " + 12	" 23 "

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՏԱՂԱՍՏԱՆ

Օմիւնիա , 20 Լոյմբեր :

Քաղաքիս սուրհուրներուն վրայօք այս անգամ ալ նշանաւոր լուր մը չունենալով՝ կը պարտաւորինք միայն հետագայ ծանօթութիւնները տալ :

Խաչվէ	100 օխան	540-610	ղուռուշ
Հաքար Լվանայի փողին՝	խանթարը	160-205	
" Հոլանտայու	"	200-215	
" Լնգղիոյ զուլտ՝ ընտիրը		260	
" Գաղղիոյ "	"	240-245	
Լեղակ Հոլանտայու	օխան	120-125	
" Պէնկալայի	"	100-110	
Դարսին	"	16-16½	
Պղպեղ	"	4½-5	
Ընկոյղ Հինտու	"	52-56	

պատմութիւններովը գրեթէ երրորդ դարուն կէսը հասաւ : Ըսոր հակառակ Խորենացին Լրտաշէս ք ին ժամանակին վրայ խօսելով , այսինքն առջի դարուն հասար կը պատմէ ինչ որ ես մինչև հոս տեղս զորքեցի , որոնք գլխովին հակառակ են վերոյիշեալ պատմութեան հեղինակին ըսածներուն : Արդ՝ պէտք է հաւատալ . . . :

(մնացորդը հետեւեալ թիւով.)

Լէքը ամմէն բան կը տեսնայ . մեղք որ ինքըզինքը չի տեսնար :

Լեղի խօսելու պատճառ լեղի սիրտն է :

Լնագ (գալայ)	խանթարը	515-520
Կապար (ղուրշին)	"	138-140
Երկաթ Լնգղիոյ	"	52-55
" Ռուսիոյ	"	100-105
" տախտակ Լնգղիոյ թիւ 7-9		85-90
Փայտ Սանդա Սարդա		120-150
" Ֆէլնամպուք (որ է սուլ պաքամ)		550
" Քամբէշ (մօր պաքամ)		38-40
Բրինձ Տիմիաղի քիլէն 10 օխան		22-22½
" Սիլանու	"	25
Բում , կալօնը որ է 1000 տիրէմ		7-7½
Կուշ (պատէմ) կապուած	"	7½
Կողի Ռուսիոյ	"	9-9½
Խաւեար	"	14-15
Յորեն Պօլոյ քիլէն 20 կամ 24 օխայ		20-22
Բամբակ . Սօլուշայ չի կայ		
" Խաւանայի խանթարը		200-225
" Խընրիսի և Պայընտըրի		190-200
Տորոն Պախըրու . կուշի միշտ "		240-245
" Խայաճըրի	"	220-225
Մեղրամում	"	950-985
Բուրգ . բանաւոր առաջին տեսակ		260
" " Երկրորդը "		160
Թիֆթիք Լնգղիոյ , 2 օխան		40-42
" Հոլանտայու		25-30
" Պիլորուսու ըսւածը		28-30
Ֆիլեք		43½-44
Սուսամ , կը ծախի Գրանքապօրտօ քիլէն		41-42
Չէթ		210-212
Կիւլ եաղը միխալը		10-10½
Մետաքս Պրուսայի 610 տիրէմը		245-300
" Պարեամպօլուի օխան		124-125
Ղէհրի կեսարիոյ	"	14½-16
Սապոն Կիրիտու	խանթարը	190-195
Լֆիոն , չէքին 250 տիրէմ		68
Բալամուտ (թրեստու տեսակը		115-120
" Լնգղիոյ "		78-80
Գորգ (խալի) կանգունը		21-23
Չամիչ . Խարապուրունի անկորիզ (կուտսուղ)		130
" Ուրլայինը		100-110
" Բազախի Խարապուրունին լաւը		85
" Հասարակը		75
" Չէմէյինը		52-55
Սև չամիչը (թիլէի , Պայընտըրի եերի		27-29

ՕՐԱՆՈՇԵՆ ԸՍՏԵՆԵՐ

	չարշեր զին
Տիրէքի ըրեալ	26½
Չիէքի	25½
Հիշի	25½
Հինգ ֆուանքնոց	24½
Հինգ տուխմի	22½
Մուկոֆի ըրեալ	20½
Հին քսաննոց	26½
Կոր քսաննոց	23½
Լպտիւլ Կէճիւ	23½
Հին տասներկուքնոց	22
Կոր տասներկուքնոց	20½
Ստամպօլ	32½

Մըսըր	30
Բուշուտ	33
Բուպիէ	10½
Մահմուտիէ	87
Եալտըզ	58
Մաճաու	57
Տօպլօն	410
Լուխորօ	100
Լիւրա սթերլինա	123
Աթօնթօ 0 0 ին 5 :	

ՓՈԽՆԵԼԿՈՒԹԻՒՆԻՐ

Օմիւնիա , 17 Լոյմբեր :

Լ ընտու	117-118
Մարտիլիա	183½-184
Թրեստ	474

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՄԵԾ ԼՕԹԹԱՐԻԱ

Վեննա Դ . փօլաք անուանեալ մեծ վաճառաւ կանին տան քովը Տէրութեան հրամանաւը պիտի խաղաղվի , ու վաստըկվելքը :

Լաւնինը մեծ ու շատ գեղեցիկ վեննայի մօտ Լայտօրֆ ըսված գիւղաքաղաքը 107 . թիւ ունի , ցող ազարակային ստացուածք մի է : Լթէ մէկը ասիկայ չուգեր , ասոր տեղը կընդունի վեննայի թուղթ ֆիօրին 225,000 :

Երկրորդը ստորին Լատրիոյ մէջ Ը Թայնէրու ըսված տեղը , գեղեցիկ վարելու ցանելու երկիր մի է , գարնջուր հանելու գործատուներով , ու թիւ 6 և 8 տներով միատեղ : Չուգողը ասոնց տեղը կընդունի թուղթ ֆիօրին 110,000 :

Երկրորդը շատ թիւով 1839 զուրս տրված Տէրութեան պարտաւորութեան , և նոյնպէս երեւելի քաղ մութեամբ ԼՅՈԹԻՐ ԼԵՕՅԻՐ անուանեալ պարտաւորութեան Լթթօի զրվելու թղթին են , որոնց արդէն քաշելու օրերը աս տարվան յունիսի մէկին , սեպտեմբերի մէկին ու տասնհինգին որոշուած ըլլալով , աս անգամ աս Լթթարիոյին զրվող ան ձինքը եթէ հանդիպելու ըլլան քաշուած տոտներ , նաև ատ վերոյիշեալ պարտաւորութեան Լթթօ զրւած թղթերուն , սկսեալ 1,350,000 թուղթ ֆիօրինէն , մինչև 625,000 225,000 125,000 110,000 100,000 40,000 25,000 20,000 15,000 10,000 5000 3000 2000 1000 500 և այլն , և այլն , թուղթ ֆիօրինը կընան վաստըկիլ :

Լս Լթթարիան , եթէ յառաջ կարելի չըլլար նէ , անպատճառ , ու առանց այլ ևս երկարելու 1843 յունվար 14 ին պիտի քաշի :

Պիլիէթներուն ամմէն մէկը կարծէ 5 արծաթ ֆիօրին :

Հինգ պիլիէթ մէկտեղ գնողին վեցերորդ պիլիէթ մը վրան պարգև կը տրվի , որ աս ետքինը անշուշտ կը շահի :

Իսկ ծախու առնելու պիլիէթները ընդարձակ տեղեկութեան թղթերովը Իզմիր մօտիւ Ժօզէֆ Պօնօմ վաճառականին զրասեղանը ամմէն ատեն կընան գտնվիլ :

Ի ՏՊԱՐԵՆԻ ՍՏԵՓԵՆՈՍԻ ՊԼՊՈՒՆԵ